

Τρία κείμενα για τη μετανάστευση, τις απελάσεις, το κεφάλαιο και το κράτος του

Πρόλογος

Η μπροσούρα που κρατάτε στα χέρια σας προέκυψε από την ανάγκη ενός μικρού προλεταριακού κύκλου να σκεφτεί, να αναλύσει και να κατανοήσει την πολιτική του ελληνικού κράτους και της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως υπερεθνικού καπιταλιστικού πολιτικού οργανισμού όσον αφορά τον έλεγχο και τη διαχείριση της μετανάστευσης. Η μεγάλη αύξηση της μεταναστευτικής κίνησης προς την Ευρωπαϊκή Ένωση τα τελευταία δύο χρόνια, που οφείλεται κατά κύριο λόγο στην όξυνση των πολεμικών συγκρούσεων στη Συρία, το Ιράκ και το Αφγανιστάν, οδήγησε στην αυξημένη αστυνόμευση των συνόρων μέχρι του σημείου της στρατιωτικοποίησής τους αλλά και στη διαμόρφωση ενός νέου πολιτικού πλαισίου με την υπογραφή της συμφωνίας ανάμεσα σε ΕΕ και Τουρκία στις 18 Μαρτίου του 2016, το οποίο αναιρεί βασικές αρχές του διεθνούς δικαίου του ασύλου. Η ενασχόλησή μας με το ζήτημα της μετανάστευσης, ως μορφής της διαρκούς πρωταρχικής συσσώρευσης και της παγκόσμιας κινητικότητας της εργασίας, και με το ζήτημα της βιοπολιτικής διαχείρισής της δεν είναι ακαδημαϊκή αλλά έχει ως στόχο τον εξοπλισμό μας με θεωρητικά εργαλεία που θα μας φανούν χρήσιμα στην ανάπτυξη των κοινών **ταξικών** αγώνων ντόπιων και μεταναστών ως αναπόσπαστη πλευρά του ευρύτερου προλεταριακού ανταγωνιστικού κινήματος ενάντια στο κεφάλαιο και το κράτος του.

Κρίση αναπαραγωγής των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων και «προσφυγική κρίση»

Θα ξεκινήσουμε παρουσιάζοντας ορισμένες βασικές κοινοτοπίες σχετικά με το ζήτημα της μετανάστευσης στην Ελλάδα. Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '90 η Ελλάδα είχε μετατραπεί από χώρα

προέλευσης σε χώρα εισόδου μεταναστών. Μέχρι τα τέλη της προηγούμενης δεκαετίας οι περισσότεροι μετανάστες προέρχονταν από τις πρώην κρατικοκαπιταλιστικές χώρες και κατά κύριο λόγο από την Αλβανία. Ειδικά την τελευταία δεκαετία (από το 2006 μέχρι το 2015) υπολογίζεται ότι διέσχισαν τα ελληνικά σύνορα 1.800.000 μετανάστες χωρίς χαρτιά και απελάθηκαν 175.000 από αυτούς.¹ Ωστόσο, ο χαρακτήρας της μετανάστευσης άλλαξε ριζικά μετά το ξέσπασμα της οικονομικής ύφεσης το 2009, η οποία συνεχίζεται μέχρι σήμερα και αποτελεί εκδήλωση της βαθιάς κρίσης αναπαραγωγής των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων στην Ελλάδα. Όλο και λιγότεροι μετανάστες έρχονται στην Ελλάδα μετά το 2010 με την προσδοκία να βρουν δουλειά και να ζήσουν εδώ, όπως γινόταν κατά την περίοδο της καπιταλιστικής άνθισης στην Ελλάδα. Αντιθέτως, αυτή την περίοδο οι περισσότεροι μετανάστες περνούν τα σύνορα με στόχο να κινηθούν στη συνέχεια προς άλλες χώρες της ΕΕ, κατά κύριο λόγο στη Βόρεια και την Κεντρική Ευρώπη. Πρόκειται κυρίως για μετανάστες από τη Συρία, το Ιράκ, το Αφγανιστάν, το Πακιστάν και το Μαγκρέμπ που διέφυγαν από την καθημερινή βία και τον θάνατο των ιμπεριαλιστικών επεμβάσεων και των εμφυλίων πολέμων, δηλαδή των ακραίων μορφών καταστροφής σταθερού και μεταβλητού κεφαλαίου και πρωταρχικής συσσώρευσης που είναι αναγκαίες για την αναπαραγωγή των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων σε πλανητικό επίπεδο. Μόνο στη Συρία έχουν σκοτωθεί πάνω από 350.000 άνθρωποι. Από τις αρχές του 2015 υπολογίζεται ότι διέσχισαν τα ελληνικά σύνορα περίπου 1.000.000 μετανάστες χωρίς χαρτιά ενώ τουλάχιστον 1.200 πνίγηκαν στο Αιγαίο σύμφωνα με τα στοιχεία του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης.²

Είναι φανερό από τα παραπάνω στοιχεία ότι δεν είναι η πρώτη φορά που εισέρχεται στην Ελλάδα ένας τέτοιος αριθμός μεταναστών χωρίς χαρτιά. Η κύρια διαφορά με το παρελθόν είναι η αδυναμία του ελληνικού κεφαλαίου να αξιοποιήσει αυτή την εργασιακή δύναμη

1 Οι απελαθέντες προέρχονταν κι αυτοί κατά κύριο λόγο από την Αλβανία. Τα στοιχεία προέρχονται από το άρθρο του Β. Κοτζαμάνη και της Α. Καρκούλη: *Οι μεταναστευτικές εισροές στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία*, Δημογραφικά Νέα, τ. 26, 2016.

2 Βλ. <http://missingmigrants.iom.int>

προς όφελος της κερδοφορίας και της διευρυμένης αναπαραγωγής του δεδομένης της μείωσης του συνολικού πάγιου κεφαλαίου της χώρας.³ Οι μετανάστες δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε αυτή τη συγκυρία για την αναδιάρθρωση της αγοράς εργασίας και την προώθηση των διαιρέσεων εντός της εργατικής τάξης. Σε μια χώρα με 25% ανεργία, ο νέος μεταναστευτικός πληθυσμός είναι για το κεφάλαιο περιττός και αυτό το γνωρίζουν οι μετανάστες που επιδιώκουν με κάθε τρόπο να κινηθούν προς άλλες χώρες της ΕΕ.

Αυτή είναι η βασική αιτία που το ελληνικό κράτος και τα τοπικά ΜΜΕ ξεκίνησαν να μιλούν για «πρόσφυγες» και για «προσφυγική» ή «ανθρωπιστική κρίση» εγκαταλείποντας (εν μέρει τα ΜΜΕ) τη ρητορική περί «παράνομων μεταναστών», «μεταναστευτικής κρίσης», κ.λπ. Όπως γλαφυρά γράφει ο Μαρξ για τον πλεονάζοντα πληθυσμό που βρίσκεται στη σφαίρα της ένδειας: *«η ένδεια ανήκει στις μη παραγωγικές δαπάνες της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής, που ωστόσο το κεφάλαιο σε μεγάλο βαθμό καταφέρνει να μετακλίσει από τον εαυτό του στους ώμους της εργατικής τάξης και της μικρής μεσαίας τάξης»*.⁴ Το ζήτημα λοιπόν ήταν πώς

3 Ο Η. Ιωακείμογλου αναφέρει ότι το συνολικό πάγιο κεφάλαιο (μηχανολογικός εξοπλισμός, παραγωγικές κτηριακές εγκαταστάσεις, δρόμοι, λιμάνια, κ.λπ.) στην Ελλάδα μειώθηκε από το 2010 έως το 2016 κατά 8,2% σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, περισσότερο δηλαδή από όσο είχε μειωθεί κατά τη διάρκεια του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου στη Γαλλία και την Ιταλία (Η. Ιωακείμογλου, *Όταν η κρίση συνάντησε τους πρόσφυγες*, <http://ioakimoglou.netfirms.com/index.html>, προσπελάστηκε στις 31/5/2016).

4 Κ. Μαρξ, *Το Κεφάλαιο, Τόμος Πρώτος*, σ. 604, Εκδόσεις ΚΨΜ. Η θέση αυτή του Μαρξ είναι μόνο εν μέρει σωστή αφού οι εν λόγω δαπάνες είναι παραγωγικές για το κεφάλαιο. Ένας σημαντικός αριθμός μικρών και μεγάλων καπιταλιστικών επιχειρήσεων σίτισης, ειδών πρώτης ανάγκης, υπηρεσιών μετάφρασης, κατασκευαστικών εταιρειών για τη διαμόρφωση των κέντρων κράτησης, ακόμη και εταιρειών κινητής τηλεφωνίας, κ.λπ. έχει αυξήσει τον κύκλο εργασιών και τα κέρδη του εκμεταλλευόμενος, με μαυραγορίτικο συχνά τρόπο, τα όποια χρήματα έχουν μαζί τους οι μετανάστες, τις δαπάνες των αλληλέγγυων εργαζόμενων και μικρομεσαίων, τις κρατικές δαπάνες και τις έκτακτες ενισχύσεις από την ΕΕ. Από τις αρχές του 2015, το ελληνικό κράτος έχει λάβει από την ΕΕ επείγουσα βοήθεια ύψους 237 εκατομμυρίων ευρώ (βλ. το φύλλο των Νέων της 20/5/2016)

θα καταφέρει το κράτος να μετακυλίσει το κόστος από το κεφάλαιο στους ώμους της εργατικής τάξης και της μικρής μεσαίας τάξης. Σε αυτή ακριβώς την κατεύθυνση το κράτος άλλαξε τη ρητορική του προκειμένου να ελέγξει και να αφομοιώσει τις αυθόρμητες χειρονομίες και κινήσεις αλληλεγγύης στους μετανάστες και να τις μετατρέψει σε φιλανθρωπία που διευθύνεται από τις κρατικές υπηρεσίες και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ).⁵ Στόχος της αριστερής κυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ, που διευθύνει όλη αυτή την περίοδο το καπιταλιστικό κράτος, ήταν να αποτραπεί η πιθανότητα ανάπτυξης σχέσεων αγώνα ανάμεσα στους ντόπιους προλετάριους και τους μετανάστες που θα μπορούσαν να εξελιχθούν π.χ. σε ένα μαζικό κίνημα απαλλοτριώσεων και καταλήψεων στέγης για την ικανοποίηση των κοινών αναγκών. Αντί για αυτό προωθήθηκε η βοήθεια σε είδος από την ντόπια εργατική και μικρή μεσαία τάξη, υπό την επίβλεψη του κράτους και των ΜΚΟ, που συγκεντρώνεται στις κρατικές αποθήκες και διανέμεται στα «κέντρα φιλοξενίας» (δηλαδή τα κέντρα επιτήρησης, κοινωνικής εξορίας και –συννά–εγκλεισμού) ώστε να επιτευχθεί η μετακύλιση του κόστους που αναφέραμε παραπάνω. Το εγχείρημα αυτό ξεκίνησε πολύ νωρίς όταν τον Αύγουστο του 2015 εκκενώθηκε ο καταυλισμός που είχαν στήσει οι μετανάστες στο Πεδίο του Άρεως για να μεταφερθούν στο «κέντρο φιλοξενίας» του Ελαιώνα. Χαρακτηριστική ήταν η δήλωση που έκανε εκείνη την περίοδο η Υπουργός Μεταναστευτικής Πολιτικής Τ. Χριστοδουλοπούλου ότι «στο Πεδίο του Άρεως εκτυλίσσεται μια ανθρωπιστική κρίση» και ότι η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ βοήθησε να «αποσυρθεί απ’ τον δημόσιο λόγο ο όρος ‘λαθρομετανάστης’».⁶

εκ των οποίων τα περισσότερα έχουν καταλήξει στις ΜΚΟ και από εκεί σε διάφορες άλλες ευαγείς καπιταλιστικές επιχειρήσεις.

5 Το κείμενο των Wildcat που περιλαμβάνεται σε αυτή τη μπροσούρα περιγράφει την αντίστοιχη τακτική που ακολούθησε το γερμανικό κράτος το περσινό καλοκαίρι όταν η κυβέρνηση της Μέρκελ διακήρυττε μια «κουλτούρα φιλοξενίας».

6 «Στο Πεδίο του Άρεως υπάρχει ανθρωπιστική κρίση», Εφημερίδα των Συντακτών, 30 Ιουλίου 2015, <http://www.efsyn.gr/arthro/sto-pedion-toy-areos-yparhei-anthropistiki-krisi>. Το γεγονός ότι η εκκένωση του καταυλισμού δεν συνάντησε μεγάλες αντιδράσεις και ότι κυριάρχησε η λογική της φιλανθρωπίας οφείλεται και στο περιεχόμενο των αυθόρμητων

Έλεγχος και πειθάρχηση της μετανάστευσης: τεχνικές και ιδεολογία. Ενσωμάτωση και αποκλεισμός

Στην ίδια συνέντευξη η πρώην Υπουργός δήλωσε επίσης ότι ο ΣΥΡΙΖΑ έπεισε «την κοινωνία για τη διαφορά πρόσφυγα και μετανάστη». Η δήλωση αυτή εκφράζει σαφώς ότι η ανάδυση της φιγούρας του «πρόσφυγα» στη δημόσια σφαίρα και ο διαχωρισμός της από τη φιγούρα του μετανάστη αποτελεί επίσης μια τεχνική για τον διαχωρισμό, τον έλεγχο και την πειθάρχηση των μεταναστών καθώς και την αξιολόγηση και τη διαλογή τους ως εργασιακή δύναμη. Η υποκριτική μεγαλοθυμία απέναντι στους πρόσφυγες συνδυάζεται με το κάλεσμα για την ταχεία απέλαση των ανεπιθύμητων μεταναστών χωρίς χαρτιά. Φυσικά, ο διαχωρισμός ανάμεσα σε πρόσφυγες και μετανάστες γίνεται, στην πραγματικότητα, με πολιτική απόφαση του κάθε κράτους και δεν έχει τίποτα το αντικειμενικό. Για παράδειγμα, το γερμανικό κράτος το 2015 σταμάτησε να αναγνωρίζει στη συντριπτική πλειοψηφία των Αφγανών μεταναστών την ιδιότητα του «πρόσφυγα» παρόλο που και αυτοί προέρχονται από μια χώρα στην οποία ο πόλεμος δεν έχει σταματήσει τα τελευταία 15 χρόνια. Ο γερμανός Υπουργός Εσωτερικών Thomas de Maizière δήλωσε τον Οκτώβριο του 2015 ότι μεγάλα ποσά αναπτυξιακής βοήθειας έχουν δοθεί στο Αφγανιστάν και, επομένως, η γερμανική κυβέρνηση «αναμένει ότι οι Αφγανοί θα μείνουν στη χώρα τους»⁷.

Παραπέρα, ο ίδιος ο διαχωρισμός στο διεθνές δίκαιο ανάμεσα σε πρόσφυγες και μετανάστες είναι έωλος. Από τη μια μεριά, οι «πρόσφυγες» δεν είναι θύματα, δεν είναι παθητικά αντικείμενα του

κινήσεων αλληλεγγύης, αφού οι περισσότεροι που συμμετείχαν σε αυτές δεν έβαλαν από την αρχή το ζήτημα της απαλλοτρίωσης της καπιταλιστικής ιδιοκτησίας για την ικανοποίηση των αναγκών στέγης, τροφής, κ.λπ. αλλά περιορίστηκαν στη συλλογή των ειδών πρώτης ανάγκης από τον αλληλέγγυο κόσμο. Μπορεί κάτι τέτοιο να είναι απαραίτητο σε πρώτη φάση για την κάλυψη των άμεσων αναγκών, ωστόσο θα πρέπει πάντοτε να μπαίνει εξαρχής μια κάθετη διαχωριστική γραμμή με τις ΜΚΟ, το κράτος και τις παραφυάδες της αριστεράς του κράτους και του κεφαλαίου.

7 T. Beaty και K. Surana, *Afghan refugees receive a cold welcome in Europe*, Quartz, <http://qz.com/568717/afghan-refugees-receive-a-cold-welcome-in-europe/>.

οίκτου και της συμπάθειας όπως παρουσιάζονται στη σφαίρα του θεάματος. Παραμένουν υποκείμενα που κάνουν στρατηγικές και τακτικές επιλογές για τη ζωή τους παρά τις στερήσεις στις οποίες έχουν υποβληθεί. Από αυτή τη σκοπιά, δεν διαφέρουν επομένως από τους μετανάστες, όπως αυτοί προσδιορίζονται νομικά. Από την άλλη μεριά, οι μετανάστες και οι μετανάστριες συχνά «δραπετεύουν» από τις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες της χώρας από όπου προέρχονται οι οποίες είναι για αυτούς/αυτές δυσβάσταχτες. Διαφεύγουν από τη φτώχεια, από μορφές καθημερινής στέρησης και δομικής βίας και από τις ιεραρχίες φύλου, θρησκευματος, κ.ο.κ. που τους δυναστεύουν. Δεν διαφέρουν επομένως από τους πρόσφυγες παρά μόνο στο βαθμό της βίας που υφίστανται μέσα στις καπιταλιστικές κοινωνικές σχέσεις που κυριαρχούν στη χώρα που εγκαταλείπουν. Για αυτό τον λόγο, στον πρόλογο χρησιμοποιούμε μόνο τον όρο μετανάστης/μετανάστρια.

Η διάκριση ανάμεσα σε πρόσφυγες και μετανάστες λειτούργησε επομένως ως μια βασική τεχνική του μηχανισμού ελέγχου της μεταναστευτικής κίνησης όπως αυτός διαμορφώθηκε από τη Συνθήκη Σένγκεν, τη Συνθήκη του Δουβλίνου και τη διεθνή νομοθεσία για το άσυλο και τις απελάσεις. Όπως έδειξαν όμως τα γεγονότα, οι στρατηγικές και οι τακτικές του ελέγχου και της επιβολής των συνόρων διαμορφώνονται ως απάντηση στην υποκειμενικότητα και την αυτονομία που χαρακτηρίζει την κίνηση των μεταναστών που πάντοτε προηγείται και είναι απρόβλεπτη. Όταν εκατοντάδες χιλιάδες μετανάστες διέσχισαν τα θαλάσσια σύνορα το καλοκαίρι του 2015 πάνω σε βάρκες-καρυδότσουφλα, τα κράτη-μέλη της ΕΕ και τα ΜΜΕ χρησιμοποίησαν τους εκατοντάδες πνιγμούς μεταναστών (συμπεριλαμβανομένων και πολλών παιδιών) για την ανάπτυξη μιας ρητορικής περί «προσφυγικής κρίσης» και «ανθρωπιστικής τραγωδίας». Η ρητορική αυτή περιλάμβανε την καταγγελία της «παράνομης διακίνησης μεταναστών» που παρουσιάστηκε ως «δουλεμπόριο» και την παρουσίαση της κίνησης των μεταναστών ως «χαστικής και επικίνδυνης μεταναστευτικής ροής». Πάνω σε αυτή τη βάση, οργανώθηκε η στρατιωτικοποίηση των συνοριακών ελέγχων που κλιμακώθηκε με την αποστολή ναυτικών δυνάμεων του ΝΑΤΟ

που περιπολούν στο Αιγαίο.⁸ Ούτε κουβέντα φυσικά για το γεγονός ότι η όξυνση των κατασταλακτικών μέτρων ενάντια στην «παράνομη διακίνηση» καθιστά πολύ πιο δυσχερή και επικίνδυνη τη διέλευση των θαλάσσιων συνόρων από τους μετανάστες.

Σε δεύτερη φάση, χρησιμοποιήθηκε το θέαμα της τρομοκρατικής επίθεσης στο Παρίσι για να παρουσιαστεί η είσοδος των μεταναστών ως «εισβολή μουσουλμάνων εξτρεμιστών», «εχθρών του ευρωπαϊκού πολιτισμού», παρόλο που οι δράστες των επιθέσεων ήταν Ευρωπαίοι πολίτες. Η απειλή των «ξένων μαχητών που μπαينوβγαίνουν από τα πορώδη σύνορα της ΕΕ» έγινε το νέο φόβητρο πάνω στο οποίο νομιμοποιήθηκε η δημιουργία των λεγόμενων «χοτ-σποτ» δηλαδή των κέντρων καταγραφής, ταυτοποίησης και κράτησης των μεταναστών. Λίγες εβδομάδες μετά καλλιεργήθηκε ένας ηθικός πανικός σε σχέση με ορισμένες σεξουαλικές επιθέσεις που έγιναν την παραμονή της Πρωτοχρονιάς στην Κολονία, οι οποίες χρεώθηκαν συλλήβδην στους μουσουλμάνους και, ιδιαίτερα, στους μετανάστες ώστε να κατασκευαστεί η θεαματική φιγούρα του «μουσουλμάνου τρομοκράτη / βιαστή» που «υποσκάπτει την ηθική και κοινωνική τάξη της Ευρώπης».

Το θέαμα της «προσφυγικής – ανθρωπιστικής κρίσης», το θέαμα της τρομοκρατίας των τζιχαντιστών και ο ηθικός πανικός για τις σεξουαλικές επιθέσεις στην Κολονία χρησιμοποιήθηκαν επομένως ως όχημα για την επιβολή μέτρων «έκτακτης ανάγκης» στο επίπεδο της ΕΕ, αφενός για την αυστηροποίηση και τη γενικότερη αναδιαμόρφωση των τεχνικών και των τακτικών αστυνόμευσης των συνόρων και αφετέρου για την τροποποίηση και επιβολή μιας πιο περιοριστικής νομοθεσίας για τη μετανάστευση και το άσυλο.

«Η συνθήκη Σένγκεν είναι νεκρή!» Συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας

Ωστόσο, η βαθύτερη αιτία για την επιβολή των μέτρων «έκτακτης ανάγκης» και την αναδιαμόρφωση της νομοθεσίας του ασύλου και

8 Βλ. π.χ. το άρθρο *Germany soldiers 'to chase' smugglers in EU Mediterranean mission* στον ιστότοπο της Deutsche Welle, <http://www.dw.com/en/germany-soldiers-to-chase-smugglers-in-eu-mediterranean-mission/a-18716930>.

των απελάσεων που ολοκληρώθηκε με την υπογραφή της συμφωνίας ανάμεσα σε ΕΕ και Τουρκία στις 18 Μαρτίου του 2016 βρίσκεται στην αποτυχία των προηγούμενων διευθετήσεων (της Συνθήκης Σένγκεν και της Συνθήκης του Δουβλίνου) να επιτελέσουν τη λειτουργία τους. Και η λειτουργία τους δεν ήταν το ερμητικό κλείσιμο των συνόρων. Τα σύνορα δεν έχουν ως μοναδικό στόχο τον αποκλεισμό, δεν αποτελούν δηλαδή φράγματα που αποκλείουν αυτό που είναι «μέσα» από αυτό που είναι «έξω». Παρά τη φαινομενικότητα της ανεπάρκειας και της δυσλειτουργίας των συνόρων όταν αυτά παραβιάζονται, στην πραγματικότητα λειτουργούν ως φίλτρα διαλογής της εργασιακής δύναμης γιατί θέτουν εμπόδια (που ενίοτε είναι και θανατηφόρα) τα οποία ξεχωρίζουν τους πιο εύρωστους, γερούς, νεαρούς, σωματικά και διανοητικά υγιείς μετανάστες, που ξεχωρίζουν όσους έχουν χρήματα και προσωπικούς ή οικογενειακούς πόρους, που ξεχωρίζουν τους άνδρες πολύ περισσότερο από τις γυναίκες και τα παιδιά. Για τους μετανάστες που αναζητούν μια καλύτερη ζωή, οι άγριες κακουχίες που βιώνουν για να περάσουν τα σύνορα λειτουργούν ως ένα βάνουσο τεστ αντοχής, μια προκαταρκτική μαθητεία σε μια λιγότερο ή περισσότερο μακρόχρονη περίοδο «παρανομίας», επισφαλούς εργασίας και πιθανότητας απέλασης. Με άλλα λόγια, τα σύνορα εξυπηρετούν την υπαγωγή της κοινωνικής ενέργειας, της ζωτικότητας και της κίνησης των μεταναστών στο κεφάλαιο, δηλαδή την πειθάρχησή τους και την υποταγή τους ως μεταβλητό κεφάλαιο.⁹ Ο κύριος στόχος δεν είναι επομένως ο αποκλεισμός, αλλά

9 Η ανεξέλεγκτη ελευθερία κίνησης των προλετάρων θα μπορούσε να δημιουργήσει μεγάλα προβλήματα στην αναπαραγωγή των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων ως λιποταξία από συγκεκριμένα εθνικά καθεστώτα υποταγής της εργασίας στο κεφάλαιο. Γι' αυτό η παγκόσμια κινητικότητα του κεφαλαίου απαιτεί τη ρύθμιση και τον περιορισμό της ελευθερίας κίνησης των προλετάρων. Θα πρέπει να επιτρέπεται μόνο η πειθαρχημένη κινητικότητα του εμπορεύματος-εργατική δύναμη ανάλογα με τις μεταβαλλόμενες ανάγκες του κεφαλαίου. Φυσικά, η υποκειμενικότητα και η αυτονομία της κίνησης των προλετάρων πάντοτε προηγείται, ξεπερνά και δεν μπορεί να υπαχθεί ολοκληρωτικά στην αξιοποίηση του κεφαλαίου. Όπως χαρακτηριστικά γράφει ο Nicholas De Genova στο κείμενο που μεταφράσαμε και δημοσιεύουμε σε αυτή την μπροσούρα: *«η ελευθερία κίνησης προσφέρει μια απείθαρχη υπενθύμιση ότι οι*

η υποτελής ενσωμάτωση της εργασιακής δύναμης ως «παράνομης» στο εθνικό κοινωνικό κεφάλαιο και το κράτος του.¹⁰ Πρόκειται στην πραγματικότητα για μια διαδικασία πρωταρχικής συσσώρευσης, εφόσον «μεγάλες μάζες ... εκσφενδονίζονται στην αγορά εργασίας ως αποκήρυκτοι προλετάριοι».¹¹

δημιουργικές δυνάμεις της ανθρώπινης ζωής και η απόλυτη ζωτικότητα των παραγωγικών δυνατοτήτων της θα πρέπει πάντοτε να υπερβαίνουν κάθε πολιτικό καθεστώς. Τότε, το καθεστώς των απελάσεων αποκαλύπτεται ως ένας ανίσχυρος και φρενιασμένος μηχανισμός, του οποίου οι άκαμπτες και σπασμωδικές κινήσεις είναι καταδικασμένες να εμφανίζονται πάντα ως μια ευτελής καρικατούρα της ελευθερίας του ανθρώπου, η οποία πάντοτε προπορεύεται και το ξεπερνά». Παραπέρα, η ίδια η συγκρότηση του έθνους-κράτους ως φετιχοποιημένης έκφρασης μιας κοινωνικής σχέσης αλλοτρίωσης, ως ενσωμάτωσης των αντιφάσεων και των διαιρέσεων της κοινωνίας των ιδιωτών, προϋποθέτει την πραγματοποίηση της ανθρώπινης ζωής και της κίνησής της, στην ιδιότητα του πολίτη και του μη πολίτη.

10 Σύμφωνα με μελέτες καπιταλιστικών «δεξαμενών σκέψης» οι μετανάστες που φτάνουν στην Ευρώπη θα «ξεπληρώσουν» το κόστος υποδοχής τους στο διπλάσιο μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια. (*Refugees will repay EU spending almost twice over in five years*, *Guardian*, 18.05.2016). Γι' αυτό τον λόγο, ο Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, Νιλς Μούιζνικς, γράφει τα εξής σε έκθεση που δημοσιεύτηκε στις 31.5.2015: «Λόγω της απουσίας μιας κοινής ευρωπαϊκής ανταπόκρισης, η αντιμετώπιση της κρίσης είναι βραχυχρόνια. Η Ευρώπη πρέπει να στραφεί ξανά στο μακροχρόνιο επίπεδο και να αντιμετωπίσει την ένταξη σαν μια μακροχρόνια επένδυση... η παρούσα κατάσταση στην οποία κυριαρχούν οι μονομερείς εθνικές ενέργειες και η απουσία κοινής πολιτικής ασύλου και συνόρων, δημιουργεί στρεβλά κίνητρα προκειμένου οι χώρες να απομακρύνονται από τις πολιτικές ένταξης... Η υποστήριξη των πολιτικών ένταξης δεν πρέπει να παρερμηνεύεται ως 'παράγοντας προσέλκυσης προσφύγων'». (Συμβούλιο της Ευρώπης: «Να ενταχθούν πρόσφυγες και μετανάστες στις ευρωπαϊκές κοινωνίες», Βήμα, 31.05.2016).

11 Κ. Μαρξ, *Το Κεφάλαιο, Τόμος Πρώτος*, σ. 673, Εκδόσεις ΚΨΜ. Ο Μαρξ χρησιμοποιεί τον όρο *vogelfrei* για τις μάζες ανθρώπων που προλεταριοποιούνται. Κυριολεκτικά ο όρος αυτός σημαίνει ελεύθερος σαν πουλί και αποτελεί μια παρομοίωση για τον προλετάριο που είναι «απαλλαγμένος» από όλα τα μέσα παραγωγής και συντήρησης, που είναι απόλυτα εκτεθειμένος και εξορισμένος από κάθε ανθρώπινη κοινότητα εντός της οποίας θα μπορούσε να καλύψει τις ανάγκες του και το μόνο που του απομένει είναι να πουλήσει την εργασιακή του δύναμη στην

Συγκεκριμένα, λόγω των διαφορετικών συνθηκών της καπιταλιστικής συσσώρευσης στην Ελλάδα και την Ιταλία σε σχέση με τις χώρες του ευρωπαϊκού Βορρά, το ελληνικό και το ιταλικό κράτος επέτρεπαν στους μετανάστες να κινούνται προς τη Βόρεια Ευρώπη χωρίς να τους καταγράφουν, αφού δεν θα μπορούσαν να τους απορροφήσουν στην εγχώρια καπιταλιστική παραγωγή. Το πολιτικό προσωπικό των χωρών του Βορρά φοβήθηκε την ανεξέλεγκτη είσοδο μεταναστών και την πλήρη κατάρρευση των μηχανισμών ρύθμισης, ελέγχου και πειθάρχησης της μετανάστευσης. Τον χειμώνα του 2016 πολιτικά στελέχη από αυτές τις χώρες δήλωναν δημόσια ότι «η συνθήκη Σένγκεν είναι νεκρή». Με άλλα λόγια, ξέσπασε μια σοβαρή πολιτική κρίση μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μέχρι τις αρχές Μαρτίου, τα ευρωπαϊκά κράτη που βρίσκονται πάνω στη λεγόμενη οδό των Δυτικών Βαλκανίων (Μακεδονία, Σερβία, Κροατία, Σλοβενία, Ουγγαρία και Αυστρία) ύψωσαν φράκτες και έκλεισαν ερμητικά τα σύνορά τους για τους μετανάστες χωρίς χαρτιά. Η κρίση αυτή τελικώς «επιλύθηκε» με την υπογραφή της Συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας «για τον τερματισμό της παράνομης μετανάστευσης» στις 18 Μαρτίου του 2016.

Η εν λόγω συμφωνία στην πράξη καταργεί το δικαίωμα του ασύλου και αναιρεί την ιδιότητα του «πρόσφυγα» για τους μετανάστες που προέρχονται από τις εμπόλεμες ζώνες στην Ασία και την Αφρική, εντάσσοντάς τους στην κατηγορία των «παράτυπων μεταναστών». Τα κύρια σημεία της συμφωνίας είναι τα εξής:

- Οι αιτήσεις ασύλου όσων μεταναστών χωρίς χαρτιά μπήκαν στην Ελλάδα από την Τουρκία μετά τις 20 Μαρτίου μπορούν να κριθούν άμεσα ως απαράδεκτες, χωρίς να εξεταστεί η ουσία τους, και οι μετανάστες να απελαθούν άμεσα και να «επιστραφούν» στην Τουρκία με την αιτιολογία ότι η Τουρκία είναι «ασφαλής τρίτη χώρα» που μπορεί να εγγυηθεί την προστασία τους.
- Μέχρι την εξέταση του αιτήματος ασύλου οι μετανάστες αυτοί παραμένουν έγκλειστοι στα χοτ-σποτ που μετατρέπονται σε κλειστά κέντρα κράτησης σε Λέσβο,

καπιταλιστική αγορά εργασίας.

Χίο, Λέρο και Σάμο για μέγιστο χρονικό διάστημα ενός μήνα. Στη συνέχεια αν δεν έχει εξεταστεί το αίτημά τους, μεταφέρονται σε κέντρα στην ενδοχώρα χωρίς να διευκρινίζεται αν αυτά θα είναι κέντρα κράτησης ή «ανοιχτά» κέντρα.

- 72.000 μετανάστες θα γίνουν (θεωρητικά) αποδεκτοί για εγκατάσταση στην ΕΕ από την Τουρκία, εκ των οποίων οι 54.000 στη βάση «εθελοντικής διευθέτησης». Στην πραγματικότητα οι μετανάστες που έχουν μετεγκατασταθεί (και θα μετεγκατασταθούν) από την Τουρκία στην ΕΕ είναι πολύ λίγοι. Ακόμα όμως κι αν υλοποιείτο αυτό το μέτρο, πρόκειται περί ελάχιστου αριθμού αν αναλογιστεί κανείς ότι μόνο οι μετανάστες από τη Συρία που βρίσκονται στην Τουρκία ανέρχονται σε 2.700.000.
- Για κάθε Σύριο μετανάστη που απελαύνεται στην Τουρκία από τα ελληνικά νησιά, ένας άλλος Σύριος θα γίνεται δεκτός στην ΕΕ, στα πλαίσια της παραπάνω διευθέτησης. Όσοι μετανάστες χωρίς χαρτιά εισέλθουν μετά τις 20 Μαρτίου στην Ελλάδα αποκλείονται από αυτή τη διαδικασία, δηλαδή τιμωρούνται.
- Ακόμα και εάν γίνει αποδεκτό το αίτημά τους για άσυλο στην Ελλάδα θα μπορούν να παραμείνουν στη χώρα μόνο για 3 χρόνια και στη συνέχεια θα πρέπει να υποβάλλουν νέο αίτημα. Σε αυτό το χρονικό διάστημα θα απαγορεύεται να μεταβούν σε άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών. Αν το επιχειρήσουν θα συλλαμβάνονται και θα απελαύνονται στη χώρα προέλευσής τους.
- Το ίδιο ισχύει και για τους μετανάστες χωρίς χαρτιά που ήρθαν στην Ελλάδα πριν τις 20 Μαρτίου, εκτός από 20.000 που θεωρητικά θα «μετεγκατασταθούν» σε άλλη χώρα της ΕΕ. Οι περισσότεροι από αυτούς τους ανθρώπους που ανέρχονται σε περίπου 57.000 δεν είχαν καταγραφεί και δεν είχαν ζητήσει άσυλο στην Ελλάδα ακριβώς για να μην εγκλωβιστούν εδώ. Στις αρχές Απριλίου μόνο 2.700 είχαν

κάνει αίτημα ασύλου.

- Αν το αίτημα ενός μετανάστη για άσυλο απορριφθεί τελεσίδικα, μεταφέρεται σε κέντρο κράτησης και απελαύνεται στη χώρα προέλευσής του.
- Συμφωνήθηκε η λήψη μέτρων από την πλευρά της Τουρκίας για την παρεμπόδιση της μετανάστευσης και την αποτροπή δημιουργίας νέων οδών εισόδου στην ΕΕ.
- Αν οι διελεύσεις μεταναστών μεταξύ Τουρκίας και ΕΕ τερματιστούν ή μειωθούν σημαντικά θα ενεργοποιηθεί ένα «εθελοντικό σύστημα εισδοχής». Με άλλα λόγια, αν ελεγχθεί η μετανάστευση, μπορεί να ξαναξεκινήσει η ελεγχόμενη και πειθαρχημένη εισαγωγή εργασιακής δύναμης από την Τουρκία.
- Συμφωνήθηκε η κατάργηση της βίζας για τους Τούρκους πολίτες έως τα τέλη Ιουνίου του 2016 και η αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης ΕΕ-Τουρκίας.
- Εκτός από την αρχική χρηματοδότηση της Τουρκίας από την ΕΕ με 3 δισεκατομμύρια ευρώ, συμφωνήθηκε πρόσθετη χρηματοδότηση άλλων 3 δισ. ευρώ.

Η πολιτική του ελληνικού κράτους μετά τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας: απομόνωση, διαχωρισμός και καταστολή

Από τις 20 Μαρτίου μέχρι τα μέσα του Μαΐου, 8.500 μετανάστες χωρίς χαρτιά ήρθαν στην Ελλάδα από την Τουρκία και απελάθηκαν 390 από αυτούς, δηλαδή κάτω από το 5%. Ωστόσο, ο βασικός στόχος της συμφωνίας, που ήταν η μεγάλη μείωση της ανεξέλεγκτης εισόδου των μεταναστών στην ΕΕ μέχρι του σημείου της διακοπής της, επιτεύχθηκε.¹² Από τη μια μεριά, η Τουρκία φαίνεται ότι

12 Πρόσφατα εκδόθηκε απόφαση από μια δευτεροβάθμια επιτροπή ασύλου η οποία έκρινε ότι η Τουρκία δεν είναι «ασφαλής τρίτη χώρα». Ακόμη και τα αστικά δικαστήρια δεν μπορούν να μη λάβουν υπόψη το γεγονός ότι το τουρκικό κράτος έχει απελάσει παρανόμως τους προηγούμενους μήνες χιλιάδες μετανάστες πίσω στη Συρία όπως και το γεγονός ότι οι πρώτοι Σύριοι και Σύριες που απελάθηκαν στην Τουρκία κρατήθηκαν επί τρεις εβδομάδες σε ένα απομονωμένο στρατόπεδο

επέβαλλε μέτρα καταστολής της μετανάστευσης στα παράλια της. Από την άλλη μεριά, οι μετανάστες αντιλήφθηκαν ότι είναι πιθανό να πληρώσουν μεγάλα χρηματικά ποσά για να εισέλθουν στην Ελλάδα με τον κίνδυνο είτε να εγκλωβιστούν εδώ είτε –ακόμη χειρότερα– να διωχτούν πίσω στην Τουρκία.

Την περίοδο που τα βαλκανικά κράτη έκλεισαν τα σύνορα, τροποποιήθηκε και η στρατηγική του ελληνικού κράτους που από την πολιτική της προώθησης των μεταναστών προς τη Βόρεια Ευρώπη πέρασε στην πολιτική της απώθησής τους σε τόπους κοινωνικής απομόνωσης. Μια σειρά από στρατόπεδα στο Κουτσόχερο, στο Σχιστό, στον Σκαραμαγκά, στην Αλεξάνδρεια και αλλού (αλλά και εγκαταλελειμμένα εργοστάσια και αποθήκες) μετατράπηκαν σε «κέντρα φιλοξενίας», ένας ευφημισμός που χρησιμοποιείται αντί των ορθών όρων: κέντρα επιτήρησης και απομόνωσης ή στρατόπεδα μεταναστών, τα οποία μάλιστα φυλάσσονται από τον στρατό και την αστυνομία. Παρόλο που τα στρατόπεδα αυτά παρουσιάζονται ως ανοιχτά στην πραγματικότητα είναι τόποι κοινωνικού εξοστρακισμού. Αφενός, η γεωγραφική τοποθεσία τους έχει επιλεγεί με τέτοιο τρόπο που να είναι πολύ δυσχερής ή και αδύνατη η οποιαδήποτε απόπειρα επικοινωνίας και αλληλεγγύης. Αφετέρου, η είσοδος στα στρατόπεδα απαγορεύεται από τους μπάτσους και τους караβανάδες στους ντόπιους, ακόμα και αν πρόκειται για γιατρούς όπως π.χ. έγινε στις 22/5 όταν γιατροί και άλλοι αλληλέγγυοι από το Κοινωνικό Ιατρείο Λάρισας προσπάθησαν να μπουν στο στρατόπεδο του Κουτσόχερου για να επισκεφτούν ασθενείς. Με αυτό τον τρόπο το κράτος διαιρεί τους μετανάστες σε μικρές και απομονωμένες ομάδες που είναι ευκολότερο να επιτηρηθούν ώστε να αποτραπεί η όποια πιθανότητα εξέγερσης ενάντια στις άθλιες συνθήκες ζωής, την ακινητοποίηση και τον εγκλωβισμό τους. Ταυτόχρονα, οι μετανάστες χωρίζονται εντός των στρατοπέδων ανάλογα με την εθνική τους προέλευση, πράγμα που εξυπηρετεί το καναλιζάρισμα της οργής από

χωρίς πρόσβαση σε δικηγόρους (*Καταγγέλλουν αυθαίρετη κράτηση στην Τουρκία*, Καθημερινή, 18.05.2016). Γι' αυτό τον λόγο, υπάρχει πίεση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να νομοθετηθεί από τη Βουλή το καθεστώς της Τουρκίας ως «ασφαλούς τρίτης χώρας» (*Προειδοποίηση από Αβραμόπουλο*, Καθημερινή, 31.05.2016).

τις αστυνομικοστρατιωτικές αρχές και το κράτος στο αλληλοφάγωμα ανάμεσα στις διάφορες εθνικές ομάδες και τα άτομα, δηλαδή στην ενδοταξική βία. Ο πιο βασικός στόχος, όμως, είναι να αποτραπεί η επικοινωνία ανάμεσα στους ντόπιους προλετάριους και τους μετανάστες. Πρόκειται για ένα μοντέλο βιοπολιτικής διαχείρισης του «περιττού» για το κεφάλαιο πληθυσμού που εφαρμόζεται χρόνια τώρα στα στρατόπεδα προσφύγων στη Μέση Ανατολή (π.χ. στον Λίβανο) ώστε αυτός να μη γίνει επικίνδυνος.

Οι συνθήκες ζωής μέσα στα στρατόπεδα μεταναστών είναι πραγματικά άθλιες. Ακόμα και οργανώσεις όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και η ActionAid, που βρίσκονται σε αγαστή συνεργασία με το ελληνικό κράτος όσον αφορά τον έλεγχο των μεταναστών, αναφέρονται στον συνωστισμό εκατοντάδων ανθρώπων σε άθλιους χώρους που δεν αερίζονται καλά, στην έλλειψη τροφίμων, νερού, ρεύματος, τουαλετών και ντους, σε διατροφή που τις περισσότερες μέρες περιλαμβάνει σκέτο ρύζι ή πατάτες και την ελλιπή ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Συχνά με την πρώτη βροχή τα στρατόπεδα μεταναστών γίνονται λασπότοποι, ενώ οι σκηνές είναι ολόκληρη την ημέρα εκτεθειμένες στον ήλιο. Τα περιστατικά τροφικής δηλητηρίασης είναι αρκετά συχνά ενώ οι γενικότερες συνθήκες διαβίωσης παράγουν αναπνευστικές, δερματικές και γαστρεντερικές παθήσεις. Είναι συμβολικό το γεγονός ότι το νέο στρατόπεδο μεταναστών στη Χίο φτιάχτηκε σε πρώην χωματερή του νησιού.

Μια άλλη πλευρά της νέας στρατηγικής του ελληνικού κράτους ήταν η ιδεολογική και κατασταλτική επίθεση στα ανεξέλεγκτα κομμάτια των αλληλέγγυων που δεν έχουν σχέση με αναγνωρισμένες ΜΚΟ. Η επίθεση αυτή ξεκίνησε συντονισμένα λίγο μετά την υπογραφή της συμφωνίας της 18^{ης} Μαρτίου.¹³ Στο

13 Είναι αξιοσημείωτο ότι η πρώτη κατασταλτική επίθεση σε πρωτοβουλία αλληλεγγύης στους μετανάστες –και μέχρι στιγμής η μοναδική σε κατάληψη μεταναστών– έγινε από τον μηχανισμό του ΚΚΕ στις 10 Νοεμβρίου του 2015 όταν μέλη του εισέβαλλαν με κράνη και παλούκια στην κατάληψη του παλιού κτηρίου του Εργατικού Κέντρου στη Λέσβο. Λίγους μήνες μετά σε ερώτηση που έκανε ο βουλευτής του ΚΚΕ Χρ. Κατωτής στην Βουλή είπε ότι: «στον Σκαραμαγκά κυκλοφορούν περίεργοι άνθρωποι» και ότι «μέλη των

στόχαστρο μπήκαν κατά κύριο λόγο αλληλέγγυοι που προέρχονται από τον αναρχικό / αντιεξουσιαστικό χώρο, οι οποίοι κατηγορήθηκαν ότι «καθοδηγούν τους πρόσφυγες σε ακραίες συμπεριφορές με αποτέλεσμα τη δημιουργία επεισοδίων», ότι «υποκινούν τους μετανάστες στην Ειδομένη να παραβιάσουν τον φράκτη», κλπ.¹⁴ Την προπαγανδιστική εκστρατεία στα ΜΜΕ την τροφοδοτούσε η ίδια η κυβέρνηση και οι κατασταλτικές αρχές. Τα ίδια τα δημοσιεύματα αναδεικνύουν τους πραγματικούς φόβους της κυβέρνησης: «άνδρες της ΕΛ.ΑΣ. ελέγχουν στη γέφυρα του Αξιού, στις παρυφές της Ειδομένης, τα ταξιδιωτικά έγγραφα και τα αυτοκίνητα ατόμων που κατευθύνονται προς το χωριό, ειδικά αλλοδαπών, με εμφανή την προσπάθεια να εμποδίσουν τη μεταφορά υλικού (φυλλαδίων, χαρτών, κ.ά) προς διανομή στους πρόσφυγες και μετανάστες, με τα οποία τους καλούν σε ξεσηκωμό»¹⁵, «περίπου το 50% αυτών των ακτιβιστών έχει άγνωστη προέλευση και θολή δραστηριότητα», «πρόκειται για ανεξέλεγκτη κατάσταση την οποία μπορεί μόνο να αποτρέψει η απομάκρυνση των προσφύγων από την Ειδομένη προς ελεγχόμενους χώρους», «ελλοχεύει όμως ο κίνδυνος να υπάρξει ως τότε κλιμάκωση των συγκρούσεων στην περιοχή».¹⁶ Πέραν της ξεκάθαρης υποτίμησης των μεταναστριών και των μεταναστών που παρουσιάζονται ως ενεργούμενα των αλληλέγγυων που τους καθοδηγούν, είναι ξεκάθαρο ότι το κράτος φοβόταν και ήθελε να αποτρέψει την πιθανώς εκρηκτική συνάντηση και συνεργασία ανάμεσα σε μετανάστες και ανεξέλεγκτους αλληλέγγυους ενάντια

ΜΚΟ δημιουργούν κατάσταση μέσα στους πρόσφυγες, τους δημιουργούν την εντύπωση ότι την επόμενη μέρα θα φύγουν και προκύπτουν εντάσεις» (Αυγή, 13.5.2016). Αυτή η δήλωση δείχνει ξεκάθαρα ότι η επίθεση που κάνει το ΚΚΕ δεν στοχεύει τις ΜΚΟ που συνεργάζονται αρμονικά με το κράτος, αλλά τους «αλληλέγγυους που δημιουργούν εντάσεις», δηλαδή τα ανεξέλεγκτα κομμάτια των αλληλέγγυων. Δεν ξαφνιάζει βέβαια που το ΚΚΕ επικουρεί το καπιταλιστικό κράτος στην καταστολή των πιο ριζοσπαστικών τάσεων του ανταγωνιστικού κινήματος – παλιά του τέχνη κόσκινο.

14 *Συνεχείς έλεγχοι σε ακτιβιστές, σφίγγει ο κλοιός, Καθημερινή, 15.04.2016.*

15 *Ό.π.*

16 *ΜΚΟ της μιας ημέρας στην Ειδομένη - η δράση ύποπτων οργανώσεων, Βήμα, 17.04.2016.*

στη βία των συνόρων, των φρακτών και των ανθρωποφυλάκων. Η επίθεση όμως από την πλευρά του κράτους δεν έμεινε στο επίπεδο της προπαγάνδας. Στις 20 Απριλίου του 2016 εκκενώθηκε η δομή αλληλεγγύης *No Border Kitchen* ενώ έγιναν τουλάχιστον 8 συλλήψεις αλληλέγγυων στην Ειδομένη και πολλές προσαγωγές σε κατασταλτικές επιχειρήσεις στα νησιά και αλλού.

Το κατασταλτικό έργο της κυβέρνησης κορυφώθηκε με την εκκένωση του καταυλισμού των μεταναστών στην Ειδομένη που ξεκίνησε στις 24 Μαΐου. Πρόκειται για μια επιχείρηση της οποίας η αθλιότητα και απανθρωπιά δεν έχει προηγούμενο. Απαγορεύτηκε εντελώς η είσοδος στη μεγάλη πλειοψηφία ακόμη και των εθελοντών των ΜΚΟ. Με αυτό τον τρόπο παρεμποδίστηκε η διανομή του φαγητού και ο καθαρισμός των εγκαταστάσεων υγιεινής προκειμένου οι μετανάστες να αναγκαστούν να επιβιβαστούν στα λεωφορεία που τους μετέφεραν στα στρατόπεδα. Όσον αφορά τη δημοσιογραφική κάλυψη της επιχείρησης της αστυνομίας, επετράπη η είσοδος μόνο στα κρατικά μέσα, την ΕΡΤ και το Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων, δηλαδή υπήρξε περιορισμός της ελευθερίας του τύπου! Οι μετανάστριες και οι μετανάστες που καταναγκαστικά επιβιβάζονταν στα λεωφορεία δεν γνώριζαν που ακριβώς θα τους πήγαιναν, κάτι που δείχνει ότι ορισμένες πρακτικές των λεγόμενων ολοκληρωτικών καθεστώτων, όπως π.χ. η αναγκαστική μετακίνηση προς άγνωστο προορισμό, μπορούν κάλλιστα να εφαρμόζονται και σε δημοκρατικά καπιταλιστικά καθεστώτα. Υπολογίζεται ότι 4.500 περίπου μετανάστες εγκατέλειψαν μόνοι τους τον καταυλισμό, εκ των οποίων οι περισσότεροι έστησαν πρόχειρους καταυλισμούς στις γύρω περιοχές. Ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης Ν. Τόσκας δήλωσε ότι τις επόμενες μέρες θα πραγματοποιηθούν αντίστοιχες επιχειρήσεις της αστυνομίας για την εκκένωση και αυτών των καταυλισμών. Η επιχείρηση θα συνεχιστεί το επόμενο διάστημα με την εκκένωση του Ελληνικού και του λιμανιού του Πειραιά.

Για τους αγώνες, το περιεχόμενο και την προοπτική τους

Οι μετανάστες και οι μετανάστριες χωρίς χαρτιά έχουν αγωνιστεί τον τελευταίο χρόνο ενάντια στις άθλιες συνθήκες ζωής που τους

έχουν επιβληθεί, ενάντια στον εγκλεισμό, την κοινωνική απομόνωση και την καταστολή της ελευθερίας κίνησής τους με πορείες, με το μπλοκάρισμα για πολλούς μήνες της σιδηροδρομικής γραμμής στην Ειδομένη αλλά και με συγκεντρώσεις-μπλοκαρίσματα κεντρικών οδικών αξόνων, με απεργίες πείνας, με εξεγέρσεις στα κέντρα κράτησης και την Ειδομένη όπου συγκρούστηκαν επανειλημμένα με την ελληνική και τη μακεδονική αστυνομία κ.ο.κ. Κύρια αιτήματα των κινητοποιήσεών τους είναι το άνοιγμα των συνόρων και η ευρύτερη ελευθερία κίνησής τους, η διεκδίκηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης στους καταυλισμούς και τα κέντρα επιτήρησης και η απελευθέρωσή τους από τα κέντρα κράτησης. Το γεγονός ότι διέμεναν για τόσους μήνες στον καταυλισμό της Ειδομένης με φοβερά αντίξοες καιρικές συνθήκες δείχνει ότι διαθέτουν μια τεράστια αποφασιστικότητα και ενέργεια. Δεν είναι παθητικοί ούτε παραιτημένοι παρά τις φοβερές στερήσεις του πολέμου και της μετανάστευσης. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο το ελληνικό κράτος επιχειρεί να τους μαντρώσει και να τους απομονώσει κοινωνικά στα «ανοιχτά» και τα «κλειστά» στρατόπεδα.

Τα εγχειρήματα των καταλήψεων στέγης από αλληλέγγυους και μετανάστες είναι, επομένως, εξαιρετικά σημαντικά καταρχάς γιατί δημιουργούν τον χώρο συνάντησης και επικοινωνίας ανάμεσα στους ντόπιους προλετάριους και τις μετανάστριες/ες χωρίς χαρτιά. Δημιουργούν με άλλα λόγια μια βάση για την ανάπτυξη κοινών αγώνων και αυτό έχει αποδειχτεί περίτρανα από το γεγονός ότι μετανάστες που συμμετέχουν σε καταλήψεις όπως λ.χ. η Κατάληψη Στέγης Προσφύγων/Μεταναστών Νοταρά 26 για να αναφέρουμε μόνο μία, έχουν συμμετάσχει σε κινητοποιήσεις και για ζητήματα που θίγουν κατά πρώτο λόγο τους ντόπιους προλετάριους όπως οι πορείες ενάντια στο μνημόνιο της αριστεράς του κεφαλαίου. Επιπρόσθετα, η ίδια η πρακτική της κατάληψης στέγης είναι μια πρακτική απαλλοτρίωσης της καπιταλιστικής ιδιοκτησίας που σήμερα, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, είναι απαραίτητη για την ικανοποίηση των αναγκών όχι μόνο των μεταναστών αλλά και των ντόπιων. Με τα νέα μέτρα που έχουν ψηφιστεί, παρά πολλοί ντόπιοι προλετάριοι αλλά και μικροαστοί που έχουν προλεταριοποιηθεί θα χάσουν τα σπίτια τους. Επομένως, η πρακτική των καταλήψεων

στέγης για την ικανοποίηση των προλεταριακών αναγκών συνιστά ένα υπόδειγμα για τους ταξικούς αγώνες της επόμενης περιόδου. Σε μεγάλο βαθμό, η πρακτική της άμεσης απαλλοτρίωσης ήταν μέχρι πρόσφατα περιορισμένη στην άρνηση πληρωμής εισιτηρίων στα μέσα μεταφοράς και τις απαλλοτριώσεις των σουπερ μάρκετ που κάνουν κατά καιρό διάφορες αναρχικές ομάδες – με τις τελευταίες να έχουν όμως κατά βάση έναν προπαγανδιστικό χαρακτήρα.

Φυσικά μπορεί να υπάρχουν και προβληματικά σημεία τα οποία πρέπει να τα σκεφτούμε και να αγωνιστούμε για την υπέρβασή τους. Τα κυριότερα κατά τη γνώμη μας είναι, πρώτον, η πατερναλιστική ή η φιλανθρωπική αντίληψη από την πλευρά των αλληλέγγυων, δεύτερον, η ύπαρξη έμφυλης ιεραρχίας και καταμερισμού εργασίας στους μετανάστες που συμμετέχουν και, τρίτον, η αντίληψη της κατάληψης όχι ως μέσου για την ικανοποίηση των αναγκών αλλά ως μέσου για τη συμμετοχή στο παιχνίδι της κεντρικής πολιτικής σκηνής από κομμάτια του ΣΥΡΙΖΑ που αποχώρησαν πρόσφατα – πρακτική που δεν έχει καμία απολύτως σχέση με την προώθηση της προλεταριακής αυτονομίας.

Παραπέρα, ο αγώνας ενάντια στα κέντρα επιτήρησης και τα κέντρα κράτησης είναι εξαιρετικά σημαντικός διότι πρόκειται για τα βασικά εργαλεία κοινωνικής απομόνωσης των μεταναστών και των μεταναστών και αποτροπής οποιασδήποτε επικοινωνίας τους μαζί μας. Είναι κρίσιμο να κινητοποιηθούμε ενάντια στον εκτοπισμό των μεταναστών από τον Πειραιά, το Ελληνικό και τους καταυλισμούς στο Κιλκίς όσο είναι καιρός. Ακόμα και εάν τα αιτήματα για άσυλο των μεταναστών που είναι εξοστρακισμένοι στα κέντρα επιτήρησης ή έγκλειστοι στα κέντρα κράτησης γίνουν αποδεκτά, θα παραμείνουν, σύμφωνα με τη συμφωνία της 18^{ης} Μαρτίου, εγκλωβισμένοι σε ένα καπιταλιστικό κράτος που τους αντιμετωπίζει ως περιττό πληθυσμό. Για αυτό τον λόγο, το ζήτημα της ικανοποίησης των προλεταριακών αναγκών ενάντια στις ανάγκες τις καπιταλιστικής συσσώρευσης μας αφορά όλους το ίδιο, ντόπιους και μετανάστες. Μόνο πάνω στη βάση της συλλογικής ταξικής μας δύναμης μπορεί να τεθεί το ζήτημα της ανεμπόδιστης ελευθερίας κίνησης, δηλαδή της κατάργησης όλων των συνόρων και του κράτους μέσα από τον ριζικό μετασχηματισμό των κοινωνικών σχέσεων και, επομένως, μέσα από τον ριζικό

μετασχηματισμό της σχέσης του ανθρώπινου είδους με τον χώρο του πλανήτη.

Τα κείμενα της μπροσουράς

Το κείμενο **Το καθεστώς των απελάσεων: Κυριαρχία, Χώρος και Ελευθερία Κίνησης** του Nicholas de Genova δημοσιεύτηκε στον τόμο *The Deportation Regime* (εκδόσεις Duke University Press, 2010), τον οποίο επιμελήθηκαν οι Nicholas de Genova και Natalie Peutz. Πρόκειται για ένα πολύ σημαντικό κείμενο το οποίο ξεκινάει από την πολιτική των απελάσεων ως βασικό στοιχείο της παγκόσμιας βιοπολιτικής διαχείρισης της μετανάστευσης για να αναλύσει το θεμελιώδες ζήτημα της συγκρότησης της κυριαρχίας του καπιταλιστικού έθνους-κράτους μέσα από την υπαγωγή της ανθρώπινης κίνησης στο κεφάλαιο.

Για τον De Genova η κίνηση και, επομένως, η ελευθερία κίνησης είναι η κατεξοχήν μορφή της ανθρώπινης ζωής, η ζωή στην πιο στοιχειώδη έκφρασή της. Από αυτή τη σκοπιά, θα πρέπει να διαχωριστεί ριζικά από κάθε έννοια «δικαιώματος», που θεσπίζεται στο κανονιστικό πλαίσιο του δικαίου, δηλαδή του τρόπου με τον οποίο συνομολογείται και καθορίζεται από την κρατική εξουσία. Αντιθέτως, *«η ανθρώπινη ζωή ... είναι αδιαχώριστη από την ανεμπόδιστη ικανότητα για κίνηση που είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ελεύθερη και σκόπιμη άσκηση των δημιουργικών και παραγωγικών της δυνάμεων»*. Με άλλα λόγια, η ελευθερία κίνησης είναι αδιαχώριστη από την ικανότητά μας να μετασχηματίζουμε δημιουργικά τις αντικειμενικές συνθήκες, δηλαδή από την εργασία. Κατ' αναλογία προς το χρήμα ως μορφή της αξίας, το κράτος ως πολιτική μορφή του κεφαλαίου δεν είναι τίποτε άλλο παρά η πεπηγμένη μορφή της αντικειμενοποιημένης και αποξενωμένης παραγωγικής δύναμης της ανθρωπότητας.

Σύμφωνα με τον Μαρξ, μέσα από την εργασία ο άνθρωπος κυριαρχεί πάνω στις δυνάμεις της φύσης. Μεταβάλλοντάς την, μεταβάλλει ταυτόχρονα και τη δική του φύση.¹⁷ Πάνω σε αυτή τη

17 Κ. Μαρξ, *Το Κεφάλαιο, Τόμος Πρώτος*, σ. 155, εκδόσεις ΚΨΜ, 2016.

βάση, ο De Genova επεκτείνει κριτικά τη θεωρία του Φουκώ για την εξουσία: «**Η εξουσία** είναι επομένως μια στοιχειώδης πλευρά των δυνατοτήτων και των παραγωγικών δυνάμεων του ανθρώπου που οντολογικά έχει προτεραιότητα και είναι σε τελική ανάλυση αυτόνομη από την πραγματοποιημένη εξουσία του κυρίαρχου κράτους που την αιχμαλωτίζει και την κανιβαλίζει». Αντίστοιχα, για τον Φουκώ η κρατική εξουσία είναι η θεσμική αποκρουστικότητα «της εξουσίας που εκπορεύεται από παντού ... [που] είναι απλώς το συνολικό αποτέλεσμα που σκιαγραφείται με αφετηρία όλες αυτές τις κινητικότητες, η αλληλουχία που στηρίζεται σε καθεμιά απ' αυτές και επιδιώκει από την άλλη να τις παγιώσει».¹⁸ Επομένως, η κρατική εξουσία είναι εγγενώς ασταθής λόγω της ελευθερίας κίνησης, την οποία προσπαθεί διαρκώς να ανακόψει και να υποτάξει. Παρά, ωστόσο, τη μεθοδολογική έμφαση που δίνει ο Φουκώ στη σχεσιακότητα της εξουσίας, τελικά καταλήγει εκ νέου στη φετιχοποίησή της: οι καταστάσεις εξουσίας και οι αντιστάσεις που τους αντιστοιχούν, συστηματοποιούνται σε μια πιο διαρκή και συνολική ηγεμονία, παίρνοντας η μία τη θέση της άλλης. Για τον Φουκώ, δεν υπάρχει διέξοδος από το δίπολο: εξουσία και αντίσταση.

Ο De Genova προχωρά την ανάλυση της κρατικής εξουσίας χρησιμοποιώντας την έννοια της «γυμνής ζωής» όπως την επεξεργάστηκε ο Agamben. Η γυμνή ζωή μπορεί να γίνει κατανοητή ως «**αυτό που απομένει** όταν αφαιρούνται από την ανθρώπινη ύπαρξη όλοι οι προσδιορισμοί της κοινωνικής της θέσης ... είναι επομένως ένας εννοιολογικός αντίποδας για κάθε ιστορικά συγκεκριμένη και κοινωνικά προσδιορισμένη μορφή [ζωής]». Σύμφωνα με τον συγγραφέα, «για τον Agamben, η γυμνή ζωή –ως πραγματοποίηση της ανθρώπινης ζωής, μια έννοια σύμφωνα με την οποία η ανθρώπινη ζωή θα μπορούσε με κάποιο τρόπο να είναι απλώς «βιολογική»– **δεν έχει** καμία σχέση με ένα βιολογικό δεδομένο που προηγείται οντολογικά της κυρίαρχης εξουσίας, δηλαδή **δεν** είναι μια φυσική κατάσταση. Αντιθέτως, η γυμνή ζωή αποτελεί ακριβώς 'προϊόν της [βιοπολιτικής] μηχανής'».¹⁹ Σε αντίθεση με τον Φουκώ,

18 M. Φουκώ, *Ιστορία της Σεξουαλικότητας Ι. Βούληση για γνώση*, σ. 110, εκδόσεις Πλέθρον, 2011.

19 Από αυτή την περιγραφή είναι φανερό η σχέση ανάμεσα στην έννοια

για τον οποίο η εξουσία βρίσκεται σε μια ανυπέβλητη αντίθεση με τη ζωή, ο Agamben ακολουθώντας τον Μαρξ θέτει ως πρόταγμα την πραγμάτωση μιας «**ζωής με εξουσία**» που θα βασίζεται στην άρση της διαίρεσης ανάμεσα στην κυρίαρχη εξουσία και τη γυμνή ζωή και θα συνιστά την «*οριστική έξοδο από κάθε είδος κυριαρχίας*».²⁰

Από αυτή την άποψη, η **ανθρώπινη χειραφέτηση** δεν μπορεί να έχει καμία σχέση με τη διεκδίκηση της «ιδιότητας του πολίτη», αφού η τελευταία επιφέρει «*την πρωτογενή εγγραφή της ζωής*

της γυμνής ζωής και την έννοια της αφηρημένης εργασίας. Ούτε η αφηρημένη εργασία ως ουσία της αξίας είναι μια βιολογική έννοια όπως συχνά θεωρείται λανθασμένα (ως «*ξόδεμα ανθρώπινου μυαλού, μυώνων, νευρών, χεριών, κλπ*»), λόγω της παρανόησης του αποσπάσματος από τον πρώτο τόμο του *Κεφαλαίου* του Μαρξ. Αντιθέτως, παράγεται μέσα από την καπιταλιστική κοινωνικοποίηση της εργασίας. Στην καπιταλιστική παραγωγή η εργασία δεν είναι άμεσα κοινωνική. Η εργασία μέσα σε μια επιχείρηση δεν ρυθμίζεται άμεσα από την κοινωνία στη συγκεκριμένη μορφή της. Η κάθε επιχείρηση παράγει ανεξάρτητα τα προϊόντα της, τα οποία φέρνει στη συνέχεια στην αγορά. Η εργασία μέσα σε μια επιχείρηση γίνεται κοινωνική μόνο χάρη στο γεγονός ότι τα προϊόντα της επιχείρησης εξομοιώνονται με τα προϊόντα όλων των άλλων επιχειρήσεων όταν ανταλλάσσονται στην αγορά. Με άλλα λόγια, η εργασία γίνεται κοινωνική μόνο όταν παίρνει το χαρακτηριστικό της ομοιογενοποιημένης εργασίας. Δεν υπάρχει κανένα εκ των προτέρων οργανωμένο σχέδιο για την κοινωνικοποίηση του καταμερισμού της εργασίας και η μόνη ένδειξη ότι η εργασία μέσα σε μια συγκεκριμένη επιχείρηση περιλαμβάνεται μέσα στο κοινωνικό σύστημα παραγωγής είναι η πώληση των προϊόντων της. Η εργασία γίνεται κοινωνική μόνο «*παίρνοντας τη μορφή του άμεσα αντιθέτου της, της αφηρημένης γενικής εργασίας*» (Κ. Μαρξ, *Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας*, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, 2010), δηλαδή τη μορφή της εξίσωσης με όλα τα άλλα είδη εργασίας. Επομένως, αφηρημένη εργασία είναι ο προσδιορισμός που αφορά τη συνολική κοινωνική εργασία που ομοιογενοποιήθηκε μέσω της εξίσωσης των προϊόντων της στην αγορά. Η μοναδική κοινωνία που αντιμετωπίζει την εργασία με αυτό τον τρόπο, είναι η κοινωνία της γενικευμένης εμπορευματικής ανταλλαγής, δηλαδή η καπιταλιστική κοινωνία. Έτσι, η καπιταλιστική αγορά καθιστά πρακτικά αληθινή και ισχύουσα την έννοια της «αφηρημένης εργασίας» καθώς υποβάλλει τα προϊόντα της εργασίας στην ισοπεδωτική αδιαφορία της ως προς τον ωφέλιμο χαρακτήρα τους.

20 G. Agamben, *Means without End: Notes on Politics*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 2000.

στην κρατική τάξη». Όπως γράφει ο De Genova, «το θέλημα της 'συμμετοχής' στην (κρατική) εξουσία είναι ακριβώς η παγίδα που αποκαλείται ιδιότητα του πολίτη... 'Η φυσική ζωή ... που τίθεται στη βάση της τάξης' παρουσιάζεται ως θεμέλιο και πηγή της κυριαρχίας του φαινομενικά δημοκρατικού κράτους».²¹ Αυτή είναι η βάση πάνω στην οποία προσδιορίζεται ποιες συγκεκριμένες ανθρώπινες ζωές έχουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις ώστε να αναγνωριστούν ως «φυσικοί» πολίτες του έθνους-κράτους και η απέλαση είναι ένα από τα βασικά μέσα για τον προσδιορισμό του «κατωφλιού που αρθρώνει και διαχωρίζει ό,τι είναι εντός και ό,τι είναι εκτός».²²

Επομένως, η έννοια της γυμνής ζωής δεν θα πρέπει να υποβιβάζεται σε ένα σχήμα απλού αποκλεισμού. Αντιθέτως, σύμφωνα με τον Agamben, η έννοια της γυμνής ζωής περιστρέφεται «γύρω από τη ζώνη αδιακρισίας ανάμεσα στο εσωτερικό και το εξωτερικό, τον αποκλεισμό και την ενσωμάτωση» όπου η γυμνή ζωή **παράγεται** από την κυρίαρχη κρατική εξουσία.

Η σχέση της γυμνής ζωής με την εργασία αναδεικνύεται ακριβώς στην απελασιμότητα των μεταναστών χωρίς χαρτιά. Ο μετανάστης χωρίς χαρτιά που αποκλείεται από την ιδιότητα του πολίτη «στρατολογείται» για την εργασιακή του δύναμη. Αυτή ακριβώς η παραγωγική ικανότητα της ανθρώπινης ζωής γίνεται κατανοητή *πολιτικά*, σύμφωνα με την ορολογία του Agamben, ως γυμνή ζωή, η οποία θα **πρέπει να υποτάσσεται στις καθημερινές προταγές της συσσώρευσης κεφαλαίου**. Η έλλειψη νομικής προστασίας των μεταναστών χωρίς χαρτιά είναι ακριβώς αυτή που αυξάνει τη ζήτηση για την εργασία τους. Με άλλα λόγια, δεν πρόκειται περί ενός αποκλεισμού: οι μετανάστες χωρίς χαρτιά

21 Ο De Genova συχνά χρησιμοποιεί την έννοια της «φαινομενικής δημοκρατίας», μια έννοια με την οποία διαφωνούμε καθώς υπονοεί ότι στη φαινομενική δημοκρατία του καπιταλιστικού έθνους-κράτους αντιπαρατίθεται κάποια «πραγματική δημοκρατία». Για εμάς η δημοκρατία είναι η ιδανική πολιτική μορφή του καπιταλιστικού κράτους και επομένως δεν μπορεί να γίνεται επίκληση της «πραγματικής», υποτιθέμενα μη-καπιταλιστικής δημοκρατίας, αλλά δεν μπορούμε να αναπτύξουμε αυτό το ζήτημα περαιτέρω εδώ.

22 G. Agamben, *Homo Sacer: Κυρίαρχη εξουσία και γυμνή ζωή*, Εκδόσεις Scripta, 2005.

ενσωματώνονται σε έναν καπιταλιστικό κοινωνικό σχηματισμό ως «παράνομοι», καθώς ο κίνδυνος της απέλασής τους εξυπηρετεί την πειθάρχησή τους. Ταυτόχρονα, η αυτονομία της «παράνομης» μετανάστευσης παραμένει μια διαρκής προσβολή της κρατικής κυριαρχίας, την οποία επίσης προσπαθεί να ελέγξει το κράτος μέσω της πολιτικής των απελάσεων.

Σε κάθε περίπτωση, το περιεχόμενο της γυμνής ζωής που κρύβεται πίσω από τις δικαιικές μορφές τόσο του πολίτη όσο και του μη-πολίτη είναι η εργασία. Προκειμένου να διευκολυνθεί η υποταγή της εργαζόμενης ανθρωπότητας στο κεφάλαιο αυτή πρέπει να κατακερματιστεί. Σύμφωνα με τον De Genova, «λόγω αυτών των οριστικά άنيσων σχέσεων τους με το κράτος, η καθημερινή ζωή του πολίτη και του μη πολίτη τείνει αντίστοιχα να διακρίνεται κυρίως από την άνιση κοινωνική οργάνωση των όρων και των συνθηκών εργασίας τους».

Μετά την ανάλυση της **εργασίας** ως το κλειδί για την κατανόηση της σχέσης ανάμεσα στη γυμνή ζωή και την κρατική εξουσία, ο De Genova προχωρά στην ανάλυση του κρατικού χώρου και των συνόρων. Όπως χαρακτηριστικά γράφει «οι χώροι της αστυνόμευσης των συνόρων ... είναι τα κατώφλια όπου η ρύθμιση και η πειθάρχηση της ανθρώπινης κινητικότητας παρέχουν ορισμένα από τα πιο βασικά θεμέλια της κρατικής εξουσίας». Όπως σημείωνε ο Μπένγιαμιν, «η χάραξη των συνόρων είναι το πρωταρχικό φαινόμενο κάθε νομοθετικής βίας».²³ Ο διαχωρισμός στις αντιτιθέμενες ομάδες των πολιτών και των αλλοδαπών είναι πρωταρχικά ένας διαχωρισμός στον χώρο και αποτελεί τη βάση για την παραγωγή του εθνικισμού, της «αυτοαναφορικής θεολογίας κάθε έθνους-κράτους». Υιοθετώντας την ανάλυση του Μπένεντικτ Άντερσον²⁴, ο συγγραφέας προσδιορίζει τον εθνικισμό ως την απατηλή υπόσχεση μιας «βαθιάς οριζόντιας συντροφικής σχέσης» των πολιτών που κατοικούν στο «πάτριο έδαφος» σε αντιπαράθεση με «μια άμορφη αλλά αόριστα απειλητική ανθρώπινη μάζα που συνωστίζεται λίγο

23 Β. Μπένγιαμιν, *Για μια κριτική της βίας*, μετάφραση: Λ. Μαρσιανός, Εκδ. Ελευθεριακή Κουλτούρα, 2002.

24 Μπένεντικτ Άντερσον, *Φαντασιακές Κοινότητες: Στοχασμοί για τις απαρχές και τη διάδοση του εθνικισμού*, Εκδόσεις Νεφέλη, 1997.

πιο έξω από τα σύνορα της εθνικής κοινότητας».

Στην επόμενη ενότητα, ο De Genova ασκεί κριτική τόσο στην ιδέα ότι το κράτος πάντοτε πετυχαίνει να υποτάξει τον ντόπιο πληθυσμό μέσω της ιδιότητας του πολίτη όσο και στη φιλελεύθερη φαντασίωση ότι αποστολή του κράτους είναι η «διασφάλιση των συμφερόντων του έθνους» και επομένως ότι δεν θα μπορούσε να ασκήσει την πιο ακραία βία ενάντια στους νόμιμους πολίτες του. Επίσης, ασκεί κριτική στη φιλελεύθερη αντίληψη περί διεύρυνσης των ορίων της εθνικής κοινότητας στη βάση της κατοίκησης επί του κοινού εθνικού εδάφους – μια αντίληψη που θα μπορούσε να προωθήσει την εθνική ένταξη των μεταναστών κατοίκων. Όπως χαρακτηριστικά γράφει: *«Η προσκόλληση στη διευρυμένη ‘ενσωμάτωση’ των ‘ξένων’ που ήδη κατοικούν εντός του χώρου μιας ‘εθνικής κοινότητας’, στη βάση μιας ιδεολογίας του εδάφους, τείνει απλώς να επιτείνει τον καταστατικό διαχωρισμό των ‘αλλοδαπών’ που βρίσκονται στην άλλη πλευρά των συνόρων. Μάλιστα, οι κρατικές αρχές κράτησης και απέλασης των μεταναστών ολοένα και διευρύνουν το εδαφικό πεδίο της ρυθμιστικής τους δράσης και η φύλαξη των συνόρων επεκτείνεται πέραν ... των ‘εθνικών’ συνόρων».* Από αυτή την άποψη, η πολιτική της «ενσωμάτωσης» των μεταναστών και η περιφραξη του εθνικού εδάφους αποτελούν συμπληρωματικές μορφές του εθνικισμού. Επιπλέον, η αντίληψη ότι η ανισότητα των μη πολιτών αποτελεί εργαλείο για την επιβολή των συμφερόντων των ντόπιων είναι εξίσου στρεβλή. Όπως έχει δείξει η ιστορία του γερμανικού ναζισμού, οι απελάσεις μπορούν επίσης να εφαρμοστούν και εναντίον των απόβλητων πολιτών. Σε κάθε περίπτωση, το καθεστώς των απελάσεων θα πρέπει να τοποθετηθεί δίπλα σε άλλες πηγές της κρατικής εξουσίας, όπως ο μαζικός εγκλεισμός του «περιττού πληθυσμού».

Η ανάλυση του De Genova ολοκληρώνεται με μια συζήτηση της ανάλυσης του Μαρξ για τη λεγόμενη πρωταρχική συσσώρευση, σύμφωνα με την οποία το θεμέλιο της κεφαλαιοκρατικής τάξης εντοπίζεται σε εκείνες τις ιστορικές στιγμές που *«άφησαν εποχή ... κατά τις οποίες μεγάλες ανθρώπινες μάζες αποκόπτονται ξαφνικά και βίαια από τα μέσα συντήρησής τους και εκσφενδονίζονται στην*

αγορά εργασίας ως αποκήρυκτοι προλετάριοι (vogelfrei)».²⁵ Από τη μια μεριά, είναι σαφές ότι αυτό συμβαίνει και σήμερα με τους μετανάστες λόγω των πολεμικών συγκρούσεων στην Ασία και την Αφρική. Από την άλλη μεριά, υπάρχει κάτι το φαινομενικά παράδοξο σε σχέση με τους περιορισμούς που τίθενται στην ελευθερία κίνησης και τις απελάσεις: ο καπιταλισμός βασιζεται στην ανάδυση της τυπικά *ελεύθερης* εργασιακής δύναμης που πρέπει να μπορεί να κινείται ελεύθερα από επιχείρηση σε επιχείρηση ανάλογα με την πορεία της καπιταλιστικής συσσώρευσης σε αντίθεση με τις προκαπιταλιστικές μορφές ανελεύθερης εργασίας. Όπως τονίζει όμως ο De Genova, η ελευθερία κίνησης των εργαζόμενων είναι πάντοτε σαφώς οριοθετημένη. Όπως γράφουμε στη σημείωση 9 βασισμένοι στο κείμενο του De Genova: «Η ανεξέλεγκτη ελευθερία κίνησης των προλετάρων θα μπορούσε να δημιουργήσει μεγάλα προβλήματα στην αναπαραγωγή των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων ως λιποταξία από συγκεκριμένα εθνικά καθεστώτα υποταγής της εργασίας στο κεφάλαιο. Για αυτό η παγκόσμια κινητικότητα του κεφαλαίου απαιτεί τη ρύθμιση και τον περιορισμό της ελευθερίας κίνησης των προλετάρων. Θα πρέπει να επιτρέπεται μόνο η πειθαρχημένη κινητικότητα του εμπορεύματος-εργατική δύναμη ανάλογα με τις μεταβαλλόμενες ανάγκες του κεφαλαίου».

Το κείμενο των Wildcat, **Μετανάστευση, Πρόσφυγες και Εργασία**, δημοσιεύτηκε στο τεύχος 99 του ομώνυμου περιοδικού. Μεταφράστηκε στα ελληνικά από τους cognord/spn²⁶. Στην παρούσα έκδοση το αναδημοσιεύουμε έχοντας κάνει επιμέλεια στην αρχική μετάφραση των cognord/spn, τους οποίους ευχαριστούμε που δέχθηκαν να επέμβουμε μεταφραστικά στη δουλειά που έχουν κάνει.

Οι Wildcat εστιάζουν στην περίπτωση της Γερμανίας ως χώρας προορισμού εκατομμυρίων μεταναστών από τη δεκαετία του

25 Κ. Μαρξ, *ό.π.*, σ. 673.

26 Δημοσιεύτηκε στις 14 Απριλίου 2016 στο blog <https://neucognord.wordpress.com/>

1960 έως και σήμερα. Μέσα από μια ιστορική αναδρομή αυτής της κίνησης της εργασιακής δύναμης προς τη Γερμανία από διάφορες χώρες προέλευσης και κυρίως από το πρώην Ανατολικό Μπλοκ και τα Βαλκάνια, αναλύονται οι τρόποι που χρησιμοποίησε το γερμανικό κράτος, εντός των πλαισίων της ΕΕ, για να τη διαχειριστεί και να την ελέγξει με στόχο την ενίσχυση της συσσώρευσης του γερμανικού κεφαλαίου. Η εκμετάλλευση της φτηνής εργασιακής δύναμης των μεταναστών συνοδεύεται από την αναγκαστική «ενσωμάτωσή» τους, δηλαδή την πειθάρχησή τους στις ανάγκες της καπιταλιστικής αξιοποίησης, την όξυνση των διαχωρισμών μεταξύ των διαφορετικών εθνικών ομάδων και μεταξύ ντόπιων και «ξένων», την αυστηροποίηση των κριτηρίων για την πρόσβαση στο κοινωνικό κράτος και από την πίεση προς τους ντόπιους και καλύτερα αμειβομένους εργάτες λόγω του ανταγωνισμού με τη φτηνή εργασιακή δύναμη των μεταναστών. Εν ολίγοις, το κράτος χρησιμοποιεί τους μετανάστες για να επιβάλει μια συνολική κοινωνική αναδιοργάνωση. Όπως υποστηρίζουν και οι Wildcat, η μαζική μετανάστευση μπορεί να έχει αντίστοιχα αποτελέσματα με ένα πρόγραμμα οικονομικής ανάκαμψης, αρκεί βέβαια να ελέγχεται. Ο πλήρης έλεγχος της μετανάστευσης δεν έχει όμως επιτευχθεί από κανένα κράτος μέχρι σήμερα. Παρόλα αυτά, η γερμανική οικονομία έχει καταφέρει να βασίσει την επιτυχία της στην αποδοτική εκμετάλλευση μιας κατακερματισμένης εργατικής τάξης.

Το γερμανικό κράτος χρησιμοποίησε διάφορους τρόπους για τον έλεγχο της μετανάστευσης: διακρατικές συμφωνίες για την παροχή προσωρινών θέσεων εργασίας σε συγκεκριμένο αριθμό εργατών, όπως ήταν οι Έλληνες γκασταρμπάιτερ τη δεκαετία του '60, νόμους για τον περιορισμό της χορήγησης ασύλου, νομική θέσπιση της άνισης αντιμετώπισης των μεταναστών σε ό,τι αφορά τις παροχές του κοινωνικού κράτους, παροχή «προσωρινών συμβολαίων εργασίας και υπηρεσιών» σε φτηνή εργασιακή δύναμη από την Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη, προσωρινή παροχή άδειας εργασίας σε μετανάστες από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων που δουλεύουν στη Γερμανία ως «αποσπασμένοι» και είναι ασφαλισμένοι στη χώρα προέλευσής τους, «επαναπατρισμοί» ανθρώπων από το πρώην Ανατολικό

Μπλοκ που μπορούν να αποδείξουν ότι έχουν γερμανική καταγωγή κ.ο.κ. Το γερμανικό κράτος χρησιμοποιώντας τα νομικά οπλοστάσια της ΕΕ έχει δημιουργήσει ένα μωσαϊκό καθεστώτων για τις διάφορες ομάδες μεταναστών ανάλογα με τη χώρα προέλευσής τους και ανάλογα με την εξειδικευμένη ή μη εργασιακή τους δύναμη. Απαραίτητο συμπλήρωμα αυτού του κατακερματισμού είναι η περίφημη πολιτική της «ενσωμάτωσης» των μεταναστών που προωθεί, ειδικά τα τελευταία χρόνια, το γερμανικό κράτος και στόχο έχει, όπως λένε και οι Wildcat: *«να μετατρέψουν τους μετανάστες σε ένα είδος ‘τούρμπο Γερμανών’ και να τους χρησιμοποιήσουν ώστε να επιβάλουν την αναδιάρθρωση της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας».*

Από το 2015 και μετά, η ανάγκη ελέγχου της κίνησης των μεταναστών έγινε επιτακτική για τα κράτη της ΕΕ λόγω της μαζικότητας της προς την Κεντρική και τη Βόρεια Ευρώπη. Κι αυτό, όχι γιατί θέλουν να αποκλείσουν το σύνολο των μεταναστών από την επικράτειά τους, αλλά διότι θέλουν μετανάστες που, μετά από τις κακουχίες, τη βία και την καταστολή που έχουν δεχθεί, θα είναι «πολιτικά υποταγμένοι», δηλαδή έτοιμοι να δεχτούν οποιοσδήποτε συνθήκες ζωής και εργασίας στη χώρα που τελικά θα τους αποδεχτεί. Αυτό βέβαια δεν μπορεί ποτέ να επιτευχθεί πλήρως. Όπως υπογραμμίζουν οι Wildcat, *«από το 2012 περίπου και μετά, οι πρόσφυγες που έρχονται στη Γερμανία αντιμετωπίζουν μια κατάσταση που χαρακτηρίζεται ολοένα και περισσότερο από την αυτοπεποίθηση και την οργανωμένη παρουσία των παλαιότερων προσφύγων οι οποίοι, μεταξύ άλλων, διαμαρτυρήθηκαν έντονα ενάντια στην ‘υποχρεωτική διαμονή’ (Residenzpflicht) (σύμφωνα με την οποία, οι πρόσφυγες δεν έχουν το δικαίωμα να φύγουν από την πόλη στην οποία διαμένουν κατ’ εντολή του κράτους), καταλαμβάνοντας κτίρια και οργανώνοντας απεργίες πείνας».* Επίσης, τα προηγούμενα χρόνια έγιναν αρκετοί αγώνες μέσα σε χώρους εργασίας από μετανάστες εργάτες κυρίως από την Ανατολική Ευρώπη. Παρέμειναν, ωστόσο, απομονωμένοι αφού οι ντόπιοι και πιο καλά αμειβόμενοι εργάτες θεωρούν τους μετανάστες συναδέλφους τους απειλή επειδή παρέχουν πιο φτηνή εργασιακή δύναμη. Την ίδια αντιμετώπιση είχαν και από τα συνδικάτα. Το κράτος, για να αντιμετωπίσει τα αιτήματα των μεταναστών για καλύτερους μισθούς και ισότιμη μεταχείριση σε

ό,τι αφορά την πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες του, θέσπισε τη διασύνδεση των Υπουργείων Εργασίας και Μετανάστευσης. Όπως αναφέρεται και στο κείμενο, «η ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ των αρχών δεν θα γίνεται πλέον για την αποκάλυψη περιπτώσεων 'κατάχρησης' των κρατικών παροχών αλλά για να ελέγχεται εάν οι αιτούντες άσυλο προσπαθούν πραγματικά να βρουν δουλειά. Το γραφείο απασχόλησης θα χρησιμοποιεί τα δεδομένα αναφορικά με το αίτημα ασύλου, π.χ. τις πιθανότητες να γίνει δεκτό, ώστε να αποφασίσει εάν θα παρέχει μαθήματα ή άλλη βοήθεια σε κάποιον, αν πρέπει να τον πιέσει περισσότερο ή να τον απορρίψει τελείως». Αυτή η τακτική θεωρείται από το γερμανικό κράτος προμετωπίδα της στρατηγικής ελέγχου των μεταναστών.

Ποιες είναι οι προοπτικές αγώνα βάσει των νέων συνθηκών; Σύμφωνα με τους Wildcat, δεν είναι εύκολο να οργανωθούν στη Γερμανία κοινοί αγώνες ντόπιων και μεταναστών λόγω του ανταγωνισμού που υπάρχει στην αγορά εργασίας αλλά και γιατί πολλοί ντόπιοι επωφελούνται από την υπερεκμετάλλευση των μεταναστών. Ωστόσο, σε αντίθεση με παλιότερα, ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων από την «κοινωνία των πολιτών» έχει εμπλακεί στην υποστήριξη των μεταναστών που κατέφθασαν μαζικά στη Γερμανία τα τελευταία χρόνια.²⁷ Αυτή η επαφή με τους μετανάστες έχει οδηγήσει σε μια ριζοσπαστικοποίηση αυτού του κόσμου, γεγονός σημαντικό για τις προοπτικές που ανοίγονται από εδώ και πέρα. Επίσης, η μαζική παρουσία των μεταναστών παρέχει μια μοναδική δυνατότητα για να αναπτύξουμε περαιτέρω προοπτικές δράσης και για να ξαναοιζώσουμε στη δημόσια σφαίρα, από κοινού με τους μετανάστες, ζητήματα όπως ο μισθός, οι συνθήκες εργασίας, η στέγαση κ.λπ. Οι καταλήψεις αποτελούν ένα τέτοιο παράδειγμα αφού θέτουν το ζήτημα της «προσιτής στέγασης για όλους», υπερβαίνοντας τους διαχωρισμούς μεταξύ των εθνικών κοινοτήτων, μεταξύ ντόπιων και «ξένων». Σημαντικό πεδίο σύγκρουσης είναι

27 Οι Wildcat αναφέρονται συγκεκριμένα στην «κοινωνία των πολιτών» για να δείξουν ότι οι περισσότερες κινήσεις αλληλεγγύης δεν ξεφεύγουν από τα όρια του ανθρωπισμού και των «δικαιωμάτων του πολίτη». Ωστόσο, αναγνωρίζουν τη δυνατότητα μετασχηματισμού αυτού του κινήματος προς μια πιο ριζοσπαστική κατεύθυνση.

και ο αγώνας ενάντια στις απελάσεις, όχι από μια νομικίστικη σκοπιά αλλά από μια σκοπιά *«πρακτικής αντίστασης ενάντια στην καταστολή, ενάντια στην αστυνόμευση, ενάντια στις επιδρομές στις γειτονιές και στους χώρους εργασίας»*. Οι Wildcat καταλήγουν λέγοντας ότι ο αγώνας ενάντια στην κρατική καταστολή αλλά και ενάντια στις απόπειρες του κράτους να μας αφομοιώσει, οφείλει να ξεκινά από τα συμφέροντα ολόκληρης της τάξης.

Συχνά ακόμα και τα πιο ριζοσπαστικά κομμάτια του κινήματος αλληλεγγύης στους μετανάστες χωρίς χαρτιά μιλούν για κλειστά σύνορα και για την Ευρώπη-Φρούριο. Παραβλέπουν δηλαδή ότι το καθεστώ των συνόρων και των απελάσεων εξυπηρετεί στην πραγματικότητα τη ρύθμιση και τον έλεγχο της μετανάστευσης και την ενσωμάτωση των μεταναστών ως «παράνομων» εργαζόμενων με τέτοιο τρόπο που να εξυπηρετεί τις ανάγκες της καπιταλιστικής συσσώρευσης. Αυτό το θέαμα του αποκλεισμού ενισχύεται από το γεγονός ότι λόγω της συγκυρίας της καπιταλιστικής συσσώρευσης στην Ελλάδα, το ελληνικό κράτος εφαρμόζει μια πολιτική απώθησης των μεταναστών χωρίς χαρτιά σε τόπους κοινωνικής απομόνωσης και ελέγχου ή ακόμη και εγκλεισμού. Όπως δείχνει το κείμενο των Wildcat, τη ρητορική περί «ανοιχτών συνόρων» μπορεί να τη χρησιμοποιεί η φιλελεύθερη φράξια του κεφαλαίου σε συνδυασμό με την επίθεση στα επιδόματα πρόνοιας, τον κοινωνικό και τον άμεσο μισθό.

Αντί για αυτό, θα πρέπει να αγωνιστούμε ενάντια στα κέντρα επιτήρησης και κράτησης, ενάντια στον εκτοπισμό των μεταναστών χωρίς χαρτιά και την απομόνωσή τους από την «ντόπια» εργατική τάξη και το ανταγωνιστικό κίνημα. Θα πρέπει να αγωνιστούμε για την ικανοποίηση των αναγκών μεταναστών και ντόπιων προλετάρων μέσα από εγχειρήματα απαλλοτρίωσης της καπιταλιστικής ιδιοκτησίας όπως οι καταλήψεις. Με την ανάπτυξη του αυτόνομου προλεταριακού κινήματος για την ικανοποίηση των αναγκών μας μπορούμε να αποκτήσουμε τη συλλογική ταξική ισχύ που είναι απαραίτητη για να ανακτήσουμε πραγματικά την

Vogelfrei

ανθρώπινη υπόστασή μας και να πραγματώσουμε την αληθινή ελευθερία κίνησης, να καταργήσουμε, δηλαδή, όλα τα σύνορα και, επομένως, όλα τα κράτη.

5/6/2016

Αντίθεση

για την κατάργηση της μισθωτής εργασίας, του χρήματος
και του κράτους
– για τον κομμουνισμό